

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2

Guidelines for Developing Community Leaders' Learning in Creative
Tourism Management based on Community Identity in Secondary Cities of
Lower-Northern 2

ธัญธรณ์ ตันโน¹ ทักษ์ อุดมรัตน์² อัจฉรา ศรีพันธ์³ และชนัดดา ภูหงษ์ทอง⁴

Thanyathorn Tanno, Thak Udomrat, Atchara Sriphan and Chanadda Poohongthong

Received: February 01, 2023

Revised: April 20, 2023

Accepted: May 04, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนบนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่างเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงมากกว่า 0.5 กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำชุมชน OTOP นวัตกรรม โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 120 คน จาก 3 พื้นที่จังหวัดพิจิตร คือ บ้านเขาโล้น บ้านโพธิ์ประทับช้าง และบ้านหนองจิกสี การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 5 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนเมืองสำคัญในด้านการเรียนรู้ตามรูปแบบ KSAAM จำนวน 5 ด้าน 34 องค์ประกอบ พบว่า ภาพรวมระดับการ

¹⁻⁴ มหาวิทยาลัยนเรศวร; Naresuan University

เรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทั้ง 3 หมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.09$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด คือ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่มีระดับต่ำสุด คือ ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ 2) แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ ผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือ ตอนล่าง 2 ต้องอาศัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวพัฒนาความรู้ของผู้นำต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำและควบคุมดูแล และทักษะการปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้นำและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ผู้นำชุมชน, ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, เมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2, แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the current conditions of learning; and 2) to propose guidelines for developing Community Leaders' Learning in Creative Tourism Management based on Community Identity in Secondary Cities of Lower-Northern. It was a mixed methods research. It can be divided into 3 steps: Step 1 was a quantitative research by distributing questionnaires with a validity of more than 0.5 to a sample group of OTOP Nawatwithi community leaders by opening ready-made tables of Krejcy and Morgan, totaling 120 people from 3 areas in Phichit Province, namely Ban Khao Lon, Ban Pho Prathap Chang. and Ban Nong Chik Si. SWOT technique was used to analyze area potential. Statistics used in the research were mean and standard deviation; Step 2 was a qualitative research using observation and in-depth interviews with 5 tourism experts or people with experience in creative tourism management from outside agencies that were nationally recognized. Content analysis techniques were used. The results of the research found that 1) the current learning conditions of community leaders had important elements in learning according to the KSAAM model, 5 areas, 34 elements

found that the overall levels of learning of community leaders in creative tourism management both 3 villages were at a moderate level ($\bar{x}$ = 3.09). When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest level was creative tourism management, followed by knowledge in creative tourism management and the aspect with the lowest level was attitude towards creative tourism management; and 2) guidelines for developing community leaders' learning in creative tourism management based on community identity in secondary cities of the lower northern region 2 required a form of organizing creative tourism in the areas of service, communication, and participation for tourism. Knowledge development of leaders must begin with the process of thinking, planning, deciding, taking action, supervising and leadership participation skills as well as integration with local tourism management network agencies appropriately.

Keywords: Community Leader, Creative Tourism, Secondary Cities in the Lower Northern Region 2, Learning Development Guidelines

บทนำ

ประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยว ผ่านการพัฒนาสินค้าและบริการ ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม แพทย์แผนไทย การยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การเสริมความงามสู่ตลาดระดับสูง การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวของไทยไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่สามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ท้าทายประเทศไทยในการก้าวผ่านในทศวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” กลุ่มจังหวัดและจังหวัดมีบทบาทสำคัญในการผลักดัน และขับเคลื่อนการทำงานในยุทธศาสตร์เชิงรุกในพื้นที่ เพื่อเสริมจุดเด่นในแต่ละกลุ่มจังหวัด ปัจจัยความสำเร็จในการทำงาน คือ กระบวนการมีส่วนร่วม การบูรณาการแผนงาน งบประมาณของทุก

ภาคี มีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง โดยต้องทำงานเชิงบูรณาการอย่างเข้มแข็งมีความเป็นมืออาชีพ รุกเข้าไปทำงานในพื้นที่ด้วยศาสตร์และศิลป์ การใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรม เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ ผนึกกำลังร่วมกันให้เป็นพลังแผ่นดิน ร่วมสร้างพลังแห่งความร่วมมือร่วมใจ พลังความสามัคคี พลังการทำงานโดยมีเป้าหมายสูงสุดร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันภาคเกษตรพัฒนาอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวโดยเชื่อมโยงกับแผนปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน มีตัวชี้วัดที่ 4.2 ต้องการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น ซึ่งทำให้ประเทศไทยเป็น 1 ใน 37 อันดับแรกของโลกในการแข่งขันด้านการอบรมพนักงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Extent of Staff Training) สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนฯ 12 ตามยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาคเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจเป้าหมาย การผลิตเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับแผนพัฒนาภาคเหนือฯ ฉบับที่ 12 ให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง มีฐานการผลิตเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ของภาคเหนือและเชื่อมโยงอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การท่องเที่ยวและบริการเชิงสร้างสรรค์ เน้นเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานการผลิตและฐานชุมชนที่เข้มแข็ง การพัฒนาขีดความสามารถทางการบริหารและการบริการสู่สากลมิใช่ต่างคนต่างทำในภารกิจปฏิบัติงานของตนซึ่งขาดการบูรณาการในการจัดการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพพร้อมเข้าสู่การแข่งขันในระดับภาคได้ (กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2, 2561)

การท่องเที่ยวที่จัดบนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดพิจิตร มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องของรายได้จากการท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น เช่น ข้อมูล ปี พ.ศ.2560 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด จำนวน 4,128,298 คน รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวนเงิน 7,684.99 ล้านบาท โดยจังหวัดนครสวรรค์ที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิจิตร และจังหวัดอุทัยธานี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ต้องการประสบการณ์การเรียนรู้จากการเดินทางท่องเที่ยว และมีส่วนร่วมรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าสูง เพื่อเพิ่มโอกาสการขยายตัว

ทางการเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดได้อย่างมีเสถียรภาพ โดยมีประเด็นที่ควรให้ความสำคัญ คือ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการจัดการท่องเที่ยวทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และบุคลากรด้านการท่องเที่ยวแบบเป็นองค์รวม และเครือข่ายการท่องเที่ยว รวมถึงพัฒนากระบวนการ ความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในกลุ่มจังหวัดใกล้เคียงที่มีศักยภาพโดยต้องสร้างเอกลักษณ์ในกลุ่มจังหวัด ซึ่งชุมชนท้องถิ่นถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนต้องสามารถใช้อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน คนในชุมชนต้องสามารถจัดการองค์ความรู้ภูมิปัญญาได้อย่างเป็นระบบซึ่งจุดสำคัญหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ต้องเกิดการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการท่องเที่ยวต่อชุมชน อีกทั้งสร้างความภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง และนำมาเผยแพร่ เพื่อสร้างโอกาสในการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น (ลาวรรณ เหมพิจิตร และภิราช รัตนันต์, 2561)

ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน คือ การมีผู้นำที่ดี (Good Leadership) “ผู้นำ” คือ คนที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้นำจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ลักษณะของผู้นำจะมีความแตกต่างจากคนอื่น ๆ ในชุมชน มีประเด็นแนวทางการพัฒนาความสำเร็จของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องมีผู้นำที่ดีเป็นปัจจัยที่สำคัญกว่าปัจจัยอื่น ๆ หากปล่อยให้ต่างคนต่างทำ ขาดการบูรณาการเครือข่าย แผนงานโครงการ การพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็นยกเว้นเรื่องงบประมาณ ทั้งนี้เพราะคนที่จะต้องมาทำงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องเป็นคนที่เข้าใจถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว การสนับสนุนและส่งเสริม ตลอดจนความกระตือรือร้นของผู้นำซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จ และได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยผู้นำในการขับเคลื่อนการทำงาน (ภูริวัจน์ เดชอุ่ม, 2556)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองภาคเหนือตอนล่าง 2 จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พัฒนาขีดความสามารถให้ผู้นำชุมชนได้พัฒนาองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ให้เกิดการตระหนักรู้ด้านการบริหารจัดการให้ท้องถิ่นและชุมชนจะเป็นตลาดการท่องเที่ยวที่สำคัญสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ชุมชน ประเทศมีรายได้ยกระดับเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 120 คน จากเกณฑ์ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของกรมพัฒนาชุมชนที่มีมติการพัฒนา จำนวน 3 ตำบล คือ (1) การบริหารจัดการชุมชน (2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และ (3) การส่งเสริมการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งมีจุดเน้นด้านผู้นำชุมชนที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นในพื้นที่จังหวัดพิจิตร จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย (1) บ้านเขาไถ่ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ (2) บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพธิ์ประทับช้าง และ (3) บ้านหนองจิกสี ตำบลแหลมรัง อำเภอบึงนาราง (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร, 2562)

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 5 ด้าน 34 ข้อ ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ (1) ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (K: Knowledge) (2) ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (S: Skill) (3) ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attitude) (4) ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attribute) และ (5) ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Management) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย กลุ่มผู้นำชุมชนแห่งละ 40 คน จำนวน 3 แห่ง รวมทั้งสิ้น 120 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมาจากการกำหนดขนาดโดยเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วย ผู้บริหารและผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชนพื้นที่ อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชนภาคเกษตร/OTOP และสมาชิกแกนนำชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คุณภาพของเครื่องมือมีความตรงเท่ากับ 0.6-1.00 ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.5 การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis แล้วนำมาตรวจรายการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์เมืองรองในกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (K: Knowledge) (2) ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (S: Skill) (3) ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attitude) (4) ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (A: Attribute) และ (5) ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Management) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญคัดเลือกโดยวิธีการเจาะจง จำแนกการคัดเลือก ดังนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากหน่วยงานภายนอกที่ได้รับการยอมรับระดับประเทศ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จากมหาวิทยาลัย จำนวน 2 คน หัวหน้าส่วนราชการภาครัฐได้แก่ หัวหน้าสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตรจำนวน 1 คน เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัจจุบันระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตามระดับศักยภาพการเรียนรู้ (KSAAM) 5 ด้าน จำนวน 34 องค์ประกอบ พบว่า

ตารางที่ 1 ระดับศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนของภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยภาพรวม

ที่	องค์ประกอบการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	ระดับศักยภาพการเรียนรู้			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.11	.48	ปานกลาง	2
2	ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.10	.40	ปานกลาง	3
3	ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.03	.36	ปานกลาง	5
4	ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่	3.09	.41	ปานกลาง	4
5	ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	3.12	.48	ปานกลาง	1
	รวม	3.09	.45	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันศักยภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนฯ กลุ่มภาคเหนือ ตอนล่าง 2 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รองลงมา คือ ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และด้านที่มีระดับที่ต่ำที่สุด คือ ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า

ด้านที่ 1 ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ บอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ รองลงมา คือ อธิบายความสำคัญแต่ละองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ ตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ชัดเจน

ด้านที่ 2 ทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ ผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ รองลงมา คือ ใช้เทคนิคที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหาหรือช่วยจัดการหรือดำเนินการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ สามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้

ด้านที่ 3 ทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ บอกลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ รองลงมา คือ อธิบายวิธีการกระตุ้นเพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้กับผู้อื่นในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ ประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

ด้านที่ 4 คุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว รองลงมา คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น

ด้านที่ 5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีระดับสูงสุด คือ นักท่องเที่ยวมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ส่งผ่านส่งต่อประสบการณ์ ร่องลงมา คือ นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งทางวัฒนธรรมของพื้นที่ท่องเที่ยว และข้อที่มีระดับต่ำที่สุด คือ นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน

จากผลการลงพื้นที่ พบว่า สภาพการเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลเชิงลึกในพื้นที่กับผู้เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ปัจจัยด้วยเทคนิค (SWOT Analysis) ใน 3 พื้นที่ ผ่านการประเมินคัดเลือกจากเกณฑ์การประเมินชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของจังหวัดพิจิตร (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร, 2562) ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เป็นจุดแข็งและจุดอ่อนและทบทวนวรรณกรรมของพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง 2 พบว่า

ตารางที่ 2 ตารางวิเคราะห์ (SWOT Analysis) สภาพความพร้อมในการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ปัจจัย	จุดแข็ง	จุดอ่อน/ข้อจำกัด
การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก	1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว 2. การให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ การเกษตรปลอดภัย และเศรษฐกิจพอเพียง 3. การพัฒนาเส้นทางการคมนาคมขนส่ง	1. ขาดความรู้เทคนิคการทำอาชีพเสริม 2. ขาดการทำงานเชิงบูรณาการระดับจังหวัดและระดับภาคที่ต่อเนื่อง
การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายในชุมชน	1. มีความหลากหลายกิจกรรมการให้บริการและตัวสินค้าด้านการท่องเที่ยว 2. มีส่วนร่วมในการทำงานกับหน่วยงานภายนอก 3. ผู้นำได้รับการยอมรับในเรื่องความรู้ ความสามารถ และการส่งเสริมคนทำงานด้านท่องเที่ยว	1. การเข้าร่วมกิจกรรมตามความพร้อมของบุคคลจึงทำให้ไม่ต่อเนื่อง 2. ผู้นำยังขาดการให้ความสำคัญต่อการจัดการคนและทุนทางทรัพยากรชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนา
คุณลักษณะของบุคลากรในการดำเนินงาน	บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานชุมชนไม่ต่ำกว่า 2 ปี สามารถนำทุนทางทรัพยากรมาจัดการได้เป็นอย่างดี	บุคลากรมีความต้องการพัฒนาในรูปแบบแหล่งทุนและสารสนเทศที่ทันสมัย

จากตารางที่ 2 ผลการศึกษา (SWOT Analysis) สภาพการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 พบว่ามีความหลากหลายของกลุ่มคนที่มีวิถีชุมชนอพยพย้ายถิ่นฐานมาจากหลายพื้นที่อาศัยสายธารวัฒนธรรม แม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำพิจิตร แม่น้ำน่าน และแม่น้ำยม ซึ่งพบจุดเด่นว่า มีความหลากหลายชาติพันธุ์ สามารถจัดกิจกรรมการบริการได้หลากหลายซึ่งเอกลักษณ์ชุมชนมีจุดเน้นวิถีชีวิตตามเส้นทางคมนาคมจากแม่น้ำ 3 สาย คือ เส้นทางแม่น้ำน่าน เส้นทางแม่น้ำพิจิตรและแม่น้ำยม พบว่า มีการอพยพมาจากนครปฐม สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ส่วนชายขอบพื้นที่จังหวัดส่วนใหญ่มีการอพยพมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาจากจังหวัดเลย ร้อยเอ็ด อุดรธานี ทำให้มีวิถีชีวิตที่มีการปรับตัวตามสภาพทางทรัพยากรและพื้นที่ ดังนั้น จุดเน้นเอื้อต่อการพัฒนาต่อยอดให้ชุมชนสามารถรักษาแนวทางการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ด้วยเครื่องมือ “การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่อาศัยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เป็นตัวนำให้เกิดการเรียนรู้แก่ทีมชุมชนและนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความภูมิใจต่อชุมชนของตนเองได้จริง”

2. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำพัฒนาความรู้ที่ทันสมัยในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อตอบข้อซักถามเมื่อมีผู้สงสัยได้ 2) ผู้นำแนะนำหรือชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ และ 3) ผู้นำเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

2.2 ทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำสามารถจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ให้กับคนในพื้นที่ได้ 2) ผู้นำนำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีดำเนินการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม และ 3) ผู้นำจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

2.3 ทักษะคิดต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำประเมินคุณลักษณะของการมีทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ 2) ผู้นำเสนอแผนกลยุทธ์และวิธีการในการส่งเสริมทัศนคติที่ดีของบุคลากรต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ และ 3) ผู้นำจัดทำและออกแบบแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาและเสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้

2.4 คุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นวัฒนธรรมประจำวันเพื่อสร้างการเรียนรู้ และสัมผัสท้องถิ่น พร้อมทั้งสร้างความเข้าใจท้องถิ่น 2) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เพิ่มทักษะให้กับนักท่องเที่ยว และ 3) ผู้นำมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนจากการขายทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นประสบการณ์ท่องเที่ยว

2.5 การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีแนวทางการพัฒนา ดังนี้ 1) นักท่องเที่ยวมีการท่องเที่ยวแบบจำเพาะเจาะจงในพื้นที่ชุมชน 2) นักท่องเที่ยวสามารถจดจำประทับใจ และเข้าใจกิจกรรมชุมชน และ 3) นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในประเด็นการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กลุ่มตัวอย่างจังหวัดพิจิตร ทั้ง 3 ชุมชน จำนวน 120 คน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของกลุ่มภาคเหนือตอนล่าง 2 ต้องอาศัยบุคคล ซึ่งเป็นกลไกในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างสมบูรณ์ และปัจจัยที่สำคัญ คือ การพัฒนาผู้นำชุมชนทุกกลุ่มที่เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ สามารถนำเอกลักษณ์ชุมชนมาจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถถ่ายทอดทักษะด้วยการประยุกต์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบันได้ ด้วยความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเมทีนิ ทนงกิจและคณะ (2561) พบว่า ปัจจัยภายในที่อยู่ภายในตัวบุคลากรอย่างคุณลักษณะและความสามารถเฉพาะบุคคล ได้อธิบายว่าการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว คนในชุมชนเป็นผู้ร่วมมือกันบริหารจัดการไปพร้อมกับการมีส่วนร่วมขององค์การภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา และนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ทำให้ปัจจัย 3 ประการ คือ ทูมนมนุษย์ (Human Capital) หรือความรู้ ทักษะ และทัศนคติ สามารถสร้างกลยุทธ์ในการบริหารจัดการบุคลากรในองค์การให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืนต้องอาศัยทุนทางปัญญา (Intellectual Capital) และสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2561) ที่ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ มีลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิต รวมถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบการจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านในชุมชนกับนักท่องเที่ยว

1.1 ด้านความรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ ผู้นำบอกลักษณะองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ ทั้งนี้ผู้นำชุมชนในการเริ่มต้นกระบวนการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และปัจจัยความสำเร็จในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ต้องอาศัยองค์ความรู้ในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง, ดุสิตพร ฮกทา และอัญชิษฐา กิมภู (2563) พบว่า คนในชุมชนถือเป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เห็นความแตกต่างแต่ละแห่งที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกันกับทุกส่วนตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผน การตัดสินใจ การลงมือทำ และควบคุมดูแล

1.2 ด้านทักษะในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ ผู้นำผลักดันและให้การสนับสนุนหรือจูงใจให้ผู้อื่นดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ทั้งนี้ ทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานของผู้นำ คือ ทักษะการมีส่วนร่วมกับการบูรณาการร่วมกับเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ของตนเองซึ่งสอดคล้องกับศรารุช ผิวแดง และคณะ (2559) พบว่า ทักษะการสร้างการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ชุมชนรู้สึกภูมิใจ และเห็นคุณค่าตระหนักในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองสามารถทำให้ชุมชนเกิดรายได้เข้าสู่ชุมชน และสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการสร้างพันธมิตรหรือเครือข่ายการทำงาน

1.3 ด้านทัศนคติต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ บอกลักษณะของทัศนคติที่ดีต่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ได้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความตระหนักในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้กับบุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งส่งเสริมให้แรงบันดาลใจ ซึ่งสอดคล้องกับปิ่นฤทัย คงทอง (2559) พบว่า ปัจจัยด้านจิตสำนึกเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด ประกอบด้วย จิตสำนึกในฐานะเจ้าบ้าน ได้แก่ จิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกในการอนุรักษ์ จิตสำนึกไม่เอาเปรียบในการบริการ และจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว ได้แก่ จิตสำนึกในการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ จิตสำนึกในการเคารพกฎระเบียบ และจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด

1.4 ด้านคุณลักษณะการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นด้านทรัพยากรท่องเที่ยวเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความภูมิใจจนสามารถสร้างกิจกรรมการบริหารจัดการเองได้ตอบสนองนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับฐิตาภา

บำรุงศิลป์ และคณะ (2561) พบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษจำเป็นต้องมีองค์ประกอบคุณลักษณะ กระบวนการ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่จะเป็นแรงผลักดันให้ก้าวไปสู่เมืองสร้างสรรค์ได้

1.5 ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เมื่อพิจารณาพบว่า ข้อที่มีระดับความสำคัญสูงสุด คือ นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวจากการมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนได้พัฒนารูปแบบการจัดการที่ตอบสนองนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยวัลลภ วรรณโอสธ (2564) พบว่า องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตวิถี มีทั้งหมด 4 กลุ่ม คือ ด้านการบริการเชิงสร้างสรรค์ ด้านการสื่อสารและมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ด้านทุนทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว และด้านโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว

2. แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ของชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 มีดังนี้

2.1 ผู้นำชุมชนต้องสามารถสร้างรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสาร และการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมทินี ทะนงกิจ และคณะ (2561) พบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่และมีเอกลักษณ์เฉพาะมาให้นักท่องเที่ยวเรียนรู้ รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนและลงมือทำด้วยตนเอง บทบาทของผู้จัดการท่องเที่ยวเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวและดำเนินกิจกรรม และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเอื้อต่อเจ้าของพื้นที่และผู้มาเยือน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวัลลภ วรรณโอสธ (2564) องค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยวชุมชน OTOP นวัตวิถีที่มีการจัดการด้านการบริหารเชิงสร้างสรรค์ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยว ทุนทางทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว และโครงสร้างกิจการเพื่อการท่องเที่ยว การจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

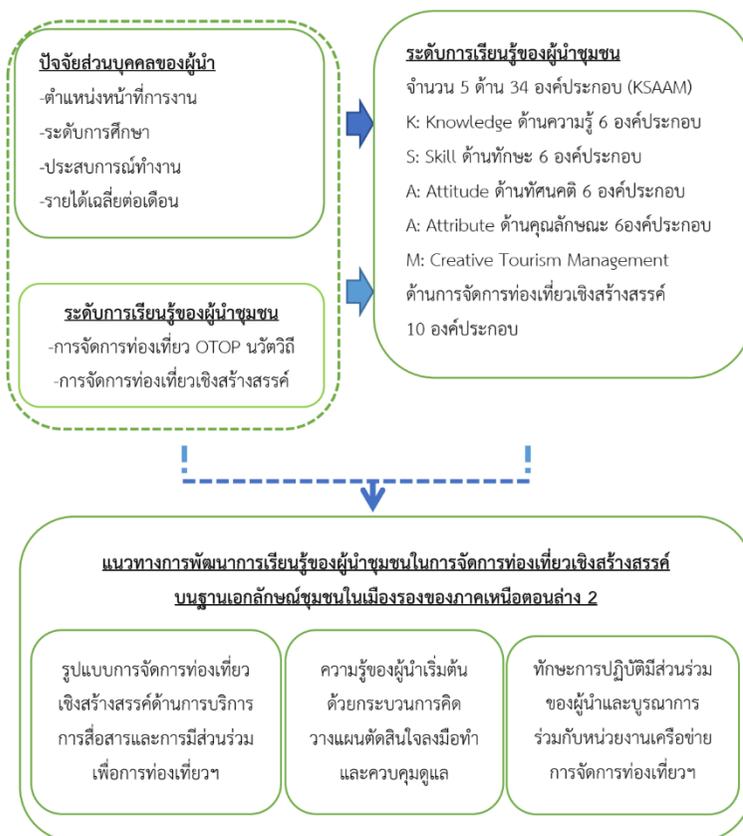
2.2 ผู้นำชุมชนต้องมีความรู้เริ่มต้นด้วยกระบวนการคิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำ และควบคุมดูแล ตามองค์ประกอบและปัจจัยพื้นฐานของการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกุลวดี ละม้ายเงิน และคณะ (2559) พบว่า ประเด็นด้านความรู้ชุมชนต้องมีความรู้ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ชีตความสามารถในการรองรับการตลาด และการมีส่วนร่วมขาดความรู้ในด้านการจัดการพื้นที่ทางการท่องเที่ยว ด้านทัศนคติชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านทักษะชุมชนสามารถสื่อสารภาษาท้องถิ่นและข้อมูลการท่องเที่ยวได้ ขาดทักษะด้านภาษาต่างประเทศ

ด้านการบริการ สามารถให้บริการอย่างเสมอภาค ขาดทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น การทำกิจกรรม การดูแลความปลอดภัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ด้านการเป็นผู้นำ มีความสามารถในการสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น การตัดสินใจและแก้ไขปัญหาการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถวางแผนทางการท่องเที่ยวได้ และด้านสมรรถนะหลัก ชุมชนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทำงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับและกติกาคหาความรู้สื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนสินค้าให้บริการแก่นักท่องเที่ยวและแก้ไขข้อขัดแย้งประสานงานกิจกรรม แต่ยังคงขาดความสามารถริเริ่มโครงการวางแผนการเขียนแผนนโยบายการติดตามประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงาน และการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวันวิสาข์ พลอย อินสว่าง และคณะ (2563) พบว่า คนในชุมชนถือเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แต่ละแห่งประสบความสำเร็จ ดังนั้น ชุมชนต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการร่วมกับทุกภาคส่วน เนื่องจากชุมชนเป็นเจ้าของวัฒนธรรม อีกทั้งยังเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้น จึงต้องร่วมมือกันตั้งแต่กระบวนการคิด วางแผนตัดสินใจ การลงมือทำ และการควบคุมดูแลทุกขั้นตอน

2.3 ผู้นำชุมชนต้องมีทักษะการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศราวุธ ผิวแดง และคณะ (2559) พบว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติที่ได้รับประสบการณ์มากที่สุด คือ กิจกรรมการประกอบอาหารที่เป็นอัตลักษณ์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์และพัฒนาเป็นโปรแกรมนำเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ (2562) พบว่า ตัวแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์ CCBT-NSN = REALITYS มี 3 ส่วน คือ 1) มรรค 8 อันจะนำไปสู่กระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 5 กลุ่มคน คือ บุคลากรในการต้อนรับ สถานที่ใช้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว คุณภาพและความเพียงพอของผลผลิตที่ใช้การรองรับนักท่องเที่ยว กิจกรรมและบริการ และการสนับสนุนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างรายได้ภาคเกษตรกรรม และ 3) ศักยภาพด้านพื้นที่ ศักยภาพด้านการจัดการ และศักยภาพด้านคน เพื่อยกระดับศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ให้เหมาะสมในพื้นที่ พร้อมเข้าสู่การประเมินรูปแบบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์สามารถจัดการฐานข้อมูล และเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุม ชัดเจน และสามารถช่วยในการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในเบื้องต้นได้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ โดยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้นำ ประกอบด้วย ตำแหน่งหน้าที่การงาน ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชน ดังนี้ การจัดการท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 2 ระดับการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย K: Knowledge ด้านความรู้ จำนวน 6 องค์ประกอบ S: Skill ด้านทักษะ จำนวน 6

องค์ประกอบ A: Attitude ด้านทัศนคติ จำนวน 6 องค์ประกอบ A: Attribute ด้านคุณลักษณะ จำนวน 6 องค์ประกอบ M: Creative Tourism Management และด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานเอกลักษณ์ชุมชนในเมืองรองของภาคเหนือตอนล่าง 2 ประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้านการบริการ การสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่อการท่องเที่ยวฯ 2) ความรู้ของผู้นำเริ่มต้นกระบวนการคิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือทำ และควบคุมดูแล และ 3) ทักษะการปฏิบัติมีส่วนร่วมของผู้นำและบูรณาการร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวฯ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้นำชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และอย่างยั่งยืน
2. ภาครัฐควรพัฒนาบุคลากรที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างบูรณาการ เช่นการจัดทำแผนงานพัฒนาร่วมกันในระดับเชิงพื้นที่ เพื่อทำพื้นที่ต้นแบบสู่การพัฒนาที่เหมาะสม
3. การวางแผนนโยบายควรอาศัยข้อมูลจากชุมชนพื้นที่ เช่นการประชาพิจารณ์ ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ ตอบสนองความต้องการชุมชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนในเชิงพื้นที่เพื่อยกระดับคุณภาพโดยชุมชนด้วยเกณฑ์มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. การออกแบบกลยุทธ์การพัฒนาการตลาดร่วมกับผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. การเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างเอกลักษณ์เชิงสร้างสรรค์ภาคเหนือตอนล่าง 2

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2. (2561). *แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 (พ.ศ.2561-2565)*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กุลวดี ละม้ายเงิน และคณะ. (2559). ศักยภาพชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเมืองโบราณอุทองจังหวัดสุพรรณบุรี. *Life Sciences and Environment Journal*, 17(1), 190-199.
- ฐิตาภา บำรุงศิลป์ และคณะ. (2561). *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ปิ่นฤทัย คงทอง. (2559). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ). บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ภุริวัจน์ เดชอ้อม. (2556). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์: กรอบแนวคิดสู่แนวทางปฏิบัติสำหรับประเทศไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(2), 331-366.
- เมทินี ทะนงกิจ และคณะ. (2561). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านน้ำเขียว. *วารสารวิชาการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 14(1), 1-33.
- รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ. (2562). การพัฒนาตัวแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 7(1), 72-88.
- ถาวรณ เหมพิจิตร และภิราช รัตนันต์. (2561). การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(38), 75-88.
- วันวิสาข์ พลอยอินสว่าง, ดุสิตพร ฮกทา และอัญชิษฐา กิมภู. (2563). *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตรังอย่างมีส่วนร่วม*. (รายงานการวิจัย). กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม : วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยวราชชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง.
- วัลลภ วรรณโอสธ. (2564). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน OTOP นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ศราวุธ ผิวแดง และคณะ. (2559). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กลุ่มชาติพันธุ์ลุ่มน้ำโขง. (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร. (2562). โครงการสนับสนุนการดำเนินงานยุทธศาสตร์ส่งเสริมชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี และการจัดประเภทชุมชนท่องเที่ยวระดับจังหวัดพิจิตร. (อัตสำเนา)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสองพ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. นนทบุรี : บริษัทเพอร์เฟคลิงค์ คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด.